

DEÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOKLU ZEKA ALANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Prof. Dr. Teoman KESERCİOĞLU* - Yrd. Doç. Dr. Oğuz SERİN**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, alanlarına göre Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin çoklu zeka alanları açısından dağılımlarının nasıl olduğunu belirlemek ve öğrencilerin zeka alanları ile öğrenim gördükleri lisansüstü eğitim programlarının örtüşüp / örtüşmediğini saptamaktır.

Araştırmanın örneklemini 87 kız ve 42 erkek olmak üzere toplam 129 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, uyarlaması Oral (2001) tarafından yapılan Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı. 90 olan "Çoklu Zeka Envanteri" kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, alanlara göre sözel/dilbilimsel, görsel/uzamsal, müzikal/ritmik, bedensel/duyudevinimsel, sosyal/bireylerarası ve doğa zekasına ilişkin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Lisansüstü eğitim, zeka alanları.

THE COMPARISON OF MULTIPLE INTELLIGENCE AREAS OF THE POSTGRADUATE STUDENTS OF DOKUZ EYLÜL UNIVERSITY INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the number of the postgraduate students at Dokuz Eylül University Institute of Educational Sciences according to their multiple intelligence areas and to identify whether their intelligence areas correspond to the postgraduation programs that they attend.

The sample of the study consists of 87 female, 42 male, totally 129 students. As the data collection instrument, "Multiple Intelligence Inventory", whose Cronbach Alfa reliability number is. 90 and which was adapted by Oral (2001) was used.

As a result of the study, statistically significant relationships between score means related to linguistic intelligence, visual-spatial intelligence, musical intelligence, bodily kinesthetic intelligence, social/interpersonal intelligence and natural intelligence were found out.

Keywords: Postgraduation, Intelligence Areas, Multiple Intelligence, Multiple Ability.

GİRİŞ

Zeka, soyut bir kavram olduğundan dolayı, hep merak edilen, çerçeveleri çizilmeye çalışılan, sorgulanan bir canlı özelliği haline gelmiştir. İnsan performansı çok karmaşıktır ve tek boyutlu düşünülduğünde, sınırlı bilgi verir. Günümüze dek, araştırmacılar bireylerin zihinsel yapılarına ve davranışlarına bakarak zeka üzerine fikirler yürütmüşlerdir.

Buna göre zeka, kimi zaman bir testten alınan bir puan, kimi zaman çevreye uyum sağlama, kimi zaman da problem çözme olarak düşünülmüştür. Eğitimci Paris, Alfred Binet'den bir çocuğun zeka düzeyini analiz edebilecek

bir ölçek istediğinde IQ (Intelligence Quotient) testi doğmuş, bu test sonrasında öğrencileri düşük yada yüksek zeka bölümlerine göre sınıflayan ve bu düzeylere göre üstün yetenekliler ve özel eğitim sınıfları oluşturulmuştur. Bu testlerde çoğunlukla dil, matematik ve mekanik gibi yeteneklerle, verilen yeni problem durumunun çözülebilmesi ölçüt alınmıştır.

Zamanla bu testlerin çocukların değerlendirilmesinde yeterli olmayacağı, onların diğer yeteneklerinin de ortaya çıkarılması gerektiği görüşü yaygınlaşmıştır. Bu nedenle dünya üzerinde gösterilen beceri ve performansları yansıtan bir zeka kuramına ihtiyaç duyulmuştur.

* DEÜ Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölüm Başkanı, Buca - İZMİR

** DEÜ Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğret. A.D., Buca - İZMİR

Nöropsikoloji ve gelişim uzmanı Gardner, geleneksel zeka anlayışını inceledikten sonra, 70'li 80'li yıllarda bireylerin bilişsel kapasitelerini araştırmaya başlamıştır. Bu çalışmalar sırasında psikometrik bakış açısıyla açıklanamayan farklı birşeyler olduğunu fark etmiş ve bunu şöyle ifade etmiştir (Gardner, 1999).

Çocuklar ve beyin hasarlı yetişkinlerle yaptığım günlük çalışmalar beni insan doğası ile ilgili bedensel bir olgu ile derinden etkiledi. İnsanlar çok geniş, çok sayıda kapasitelerle dolu. Bir bireyin bir alandaki üstünlüğü, bir başka alandaki gücüyle karşılaştırılabilecek ve tahmin edilebilecek kadar basit değil! İşte Çoklu zeka Kuramının başlangıç noktasını bu görüş açışı oluşturmaktadır. Gardner 1983 yılında yayınlanan 'Zihin Çerçevesi (Frames of Mind)' kitabında yedi ayrı evrensel kapasite (zeka) önermiştir (Talu, 2002).

1997 de eklediği son kapasite ile birlikte sekiz ayrı kapasite bulunmaktadır. Bu kapasite ya da zekalar bireyde doğuştan var olmakta ama farklı kültürlerde farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Bireylerde, belirtilen bu zekaların gelişimi de farklılıklar göstermektedir. Armstrong, zekaların gelişmesinde avantaj ya da dezavantaj yaratan çevresel etkenleri şöyle sıralamaktadır:

- Kaynaklara ulaşım şansı:** Örneğin, eğer aile çok fakirse keman, piyano gibi müzikal zekayı geliştirebilecek enstrümanlar olmadığından bu zekanın güçlenmesi zorlaşabilir.
- Tarihsel-kültürel faktörler:** Okulda matematik ve fene dayalı programlar varsa ve bunlar önemseniyorsa, mantık, matematik zekası gelişir.
- Coğrafi faktörler:** Köyde yetişmiş bir çocuk, apartmanda büyümüş bir çocuğa oranla bedensel zekası daha çok gelişebilir.
- Ailesel faktörler:** Ressam olmak isteyen bir çocuğun ailesi, avukat olmasını istiyorsa dil zekası desteklenecektir.
- Durumsal faktörler:** Kalabalık bir ailede büyümüş ve kalabalık bir ailede yaşayan bireyler doğalarında sosyallik olmadıkça, kendilerini geliştirmek için daha az zamana sahip olurlar.

Gardner (1993)'a göre zeka, bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme ya da problemleri çözme yeteneğidir şeklinde tanımlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, alanlarına göre DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin çoklu zeka alanları açısından dağılımlarının nasıl olduğunu belirlemek ve öğrencilerin zeka alanları ile öğrenim gördükleri lisansüstü eğitim programlarının örtüşüp / örtüşmediğini saptamaktır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem: Çalışma evreni olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü öğrencileri seçilmiştir.

Araştırma örneklemini, random (seçkisiz) yöntemiyle seçilen toplam 129 yüksek lisans ve doktora öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada, uyarlaması Oral tarafından (2001) yapılan "Çoklu Zeka Envanteri" kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı. 90 olup, her zeka alanı için toplam on madde bulunmaktadır. Yanıtlayıcı her maddeye 1 ile 5 arasında değer verebilmektedir. Bu nedenle, sekiz zeka alanı içinde alınabilecek en yüksek toplam puan 50'dir.

Söz konusu envantere ek olarak, çalışma örneklemini öğrencilerine, "kişisel bilgi formu" uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması: Çalışmanın amaçları doğrultusunda yüzde dökümleri alınmış, tek yönlü varyans analizi, t ve Scheffe testleri uygulanmıştır. Araştırmada SPSS-10 paket programı kullanılmıştır. Önem düzeyi ise .05 olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorum: Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda, Çoklu Zeka Envanteri'nin alt ölçeklerine ilişkin bulgular tablo ve yorumlar şeklinde sunulmuştur.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, sözel-dilsel zeka alanının istatistiksel olarak. 001 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır (F=5,83, p<.001).

Tablo 1. Sözel/Dilbilimsel Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	32,53	37,36	38,16	33,62	35,75	32,22	34,90
ss	6,87	3,18	4,57	3,86	5,02	5,28	5,46

F=5,83 - P<.001*

Farklılığa neden olan grubu belirleyebilmek için verilere uygulanan scheffe testi sonucunda, farklılığın Fen ve Matematik Alanları ile Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimleri, Güzel sanatlar ile sosyal bilim gruplarından kaynaklandığı saptanmıştır. Tablo 1'deki bulgulara göre, sosyal bilimler öğrencilerinin sözel/dilbilimsel zekaya ilişkin puan ortalaması en yüksek ve fen ve matematik alanları öğrencilerinin ise en düşük olduğu görülmektedir.

DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Öğrencilerinin Çoklu Zeka Alanlarının Karşılaştırılması

Bu bağlamda, Eğitim Bilimleri ve Tarih, Türkçe ve Coğrafya branşlarında öğrenim gören sosyal bilgiler alanı öğrencilerinin puan ortalamalarının yüksek çıkması Saban (2000) ve Oral (2001)'inde belirttiği gibi ilgili alanların eğitim programlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, matematiksel/mantıksal zeka alanının istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği belirlenmiştir.

Tablo 2. Mantıksal/Matematiksel Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	37,46	40,36	36,12	37,75	36,75	38,22	37,79
ss	5,84	6,79	4,71	6,27	4,91	4,46	5,71

F=1,46 - p>.05

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, görsel zeka alanının istatistiksel olarak .001 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 3. Görsel/Uzamsal Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	35,25	39,09	34,08	39,25	36,00	40,77	37,26
ss	5,55	5,02	5,75	6,39	4,84	5,13	5,98

F=5,01 - p<.001

Verilere uygulanan scheffe testi sonucunda, farklılığın Güzel sanatlar ile sosyal bilimler öğrencilerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Tablo 3'de de görüldüğü üzere, sosyal bilimler öğrencilerinin görsel/uzamsal zekaya ilişkin puan ortalaması en düşük, Güzel Sanatlar öğrencilerinin ise en yüksek ortalamayı almışlardır. Görsel/uzamsal zekası güçlü olanlar arasında ressam, mimarlar vb. oldukları belirtilmektedir. Dolayısıyla resim eğitimi öğrencilerinin de aralarında bulunduğu güzel sanatlar alanı öğrencilerinin bu zeka alanına ilişkin ortalama puanlarının diğer gruplara oranla daha yüksek çıkmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek

yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, müzikal/ritmik zeka alanı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 4. Müzikal/Ritmik Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	34,03	36,90	32,56	34,83	39,50	39,00	35,58
ss	8,52	7,72	4,77	7,68	5,40	4,22	7,11

F=3,17 - p<.05

Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyebilmek amacıyla verilere scheffe testi uygulanmış, farklılığın Sosyal Bilimleri ve Güzel sanatlar, yabancı diller ve eğitim bilimlerinde öğrenim gören öğrenci gruplarından kaynaklandığı saptanmıştır. Sosyal bilimler öğrencilerinin müzikal/ritmik zekaya ilişkin puan ortalaması en düşük ve güzel sanatlar öğrencilerinin ise en yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, bedensel/duyudevimsel zeka alanı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 5. Bedensel/Duyudevimsel Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	34,39	38,27	32,72	39,45	39,00	37,38	36,51
ss	5,61	5,38	4,40	7,42	2,33	5,18	5,96

F=5,63 - p<.001

Verilere uygulanan scheffe testi sonucunda, farklılığın eğitim bilimleri ve sosyal bilimler ile ilköğretim ve sosyal bilimler öğrencilerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Tablo 5'de de görüldüğü üzere, sosyal bilimler öğrencilerinin bedensel/duyudevimsel zekaya ilişkin puan ortalaması en düşük, ilköğretim öğrencilerinin ise en yüksek ortalamayı aldıkları görülmektedir. Sosyal bilimler alanında, bedensel zeka türünü geliştirici yönde etkinliklere yer verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, sos-

yal/bireylerarası zeka alanı puan ortalamalarının istatistiksel olarak .001 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 6. Sosyal/Bireylerarası İlişkilerle İlgili Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	34,00	35,36	29,44	34,16	33,75	36,22	33,00
ss	5,89	2,90	4,65	6,80	1,13	4,83	5,41

F=5,03 - p<.001

Farklılığa neden olan grubu belirleyebilmek için verilere uygulanan scheffe testi sonucunda, farklılığın Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimleri, Güzel sanatlar ile sosyal bilimleri gruplarından kaynaklandığı saptanmıştır. Tablo 6'daki bulgulara göre, sosyal bilimler öğrencilerinin zekaya ilişkin puan ortalaması en düşük ve güzel sanatlar alanı öğrencilerinin ise en yüksek puan ortalamasını aldıkları görülmektedir.

Sosyal/bireylerarası zekası güçlü olanlar arasında öğretmenler, aktörler, politikacılar vb. yer almaktadır. Araştırma örneklemine dahil edilen öğrencilerin büyük bir kısmını eğitim fakültesi mezunlarının oluşturması ve bu öğrencilerin öğretmen veya öğretim elemanı oldukları göz önüne alındığında, doğal olarak grupların sosyal/bireylerarası zekaya ilişkin puan ortalamalarının birbirine yakın olması beklenirdi. Bu bağlamda, bu değişimi yaratan nedenlerin araştırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, özdedönük/bireysel zeka alanı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 7. Özdedönük/Bireysel Zekaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	34,92	34,90	33,00	33,83	34,00	35,66	34,36
ss	4,70	4,77	3,87	4,87	4,84	2,52	4,37

F=1,05 - p>.05

Özedönük/bireysel zeka bir bireyin kendini tanıması ve kendisi hakkında sahip olduğu bu bilgi ve anlayışı ile

çevresinde uyumlu davranışlar göstermesi yeteneği (Saban, 2000) olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin farklı alanlarda olmaları, onların özdedönük zekaya sahip olma düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Öğrencilerin alanlarına göre puan ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve öğrencilerin, doğa zeka alanı puan ortalamalarının istatistiksel olarak .001 düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 8. Doğa Zekasına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Fen ve Mat. Al.	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	İlköğretim	Yabancı Diller	Güzel Sanatlar	Toplam
Ort.	38,92	38,63	33,28	37,62	37,00	34,50	36,74
ss	4,68	5,62	4,80	3,04	3,21	1,97	4,70

F=6,94 - p<.001

Verilere uygulanan scheffe testi sonucunda, farklılığın fen ve matematik alanları ile sosyal bilimler-güzel sanatlar, ilköğretim ve sosyal bilimler öğrencilerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Tablo 8'de de görüldüğü üzere, sosyal bilimler öğrencilerinin doğa zekaya ilişkin puan ortalaması en düşük, fen ve matematik alanlar öğrencilerinin ise en yüksek ortalamayı aldıkları görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Katılımcıların öğrenimlerini sürdürdükleri alanlara göre sözel/dilbilimsel, görsel/uzamsal, müzikal/ritmik, bedensel/duyudevinimsel, sosyal/bireylerarası ve doğa zekasına ilişkin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

Bir birey bazı zeka alanlarında oldukça gelişmiş, bazılarında orta düzeyde ve bazı zeka alanlarında da az gelişmiş olabilmektedir (Arı ve Saban, 2000). Ne varki, lisan-

süstü eğitimine devam eden öğrencilerin öncelikle sosyal/bireyler arası zekalarını geliştirici yönde çalışma ve etkinliklerin yapılması önerilebilir. Çünkü, eğitiminin kilit insanı, yaratıcı, yaşatıcı, hayata geçirici ve uygulayıcı gücü olan eğitimcilerimizdir. Bugün modern eğitim bilimi, öğretmenin öğretim işinde yerine getirdiği bu rolün önemini vurgulamaktadır. Buna bağlı olarak öğretmen eğitimi de, toplumun ve bir eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biridir.

KAYNAKLAR

- Arı, R. ve Saban, A. (2000). **Sınıf yönetimi**. Ceylan Ofset, KONYA.
- Gardner, T. H. (1993). **Multiple Intellegences: The Theory in Practice**. New York: Basic Books
- Gardner, T. H. (1998). **Keynote Presentation**, Fourth international Teaching for Intellegence Conference, NYC, NY, USA.
- Oral, B. (2001). "**Branşlarına göre üniversite öğrencilerinin zeka alanlarının incelenmesi**" Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt. 26, sayı. 122, Ekim, 2001: 19-31.
- Saban, A. (2000). **Öğrenme ve öğretme süreci**, yeni teori ve yaklaşımlar. Nobel Yayın Dağıtım, ANKARA.
- Saban, A. (2000). **Çoklu Zeka Kuramı**. Nobel Yayın Dağıtım, ANKARA.
- Talu, N. (2002). **Okulda Çoklu Zeka Uygulamaları**. Pegem Yayıncılık, ANKARA.